

Xudoyberdiyev Elbek Eshmamatovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisodiyot yo‘nalishi 2-kurs.2.23-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: **Haydarova Shoxista**

Termiz iqtisodiyot va Servis Universiteti Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

KONSTITUTSIYA - ERKIN VA FAROVON HAYOT GAROVI

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining jamiyat va davlat rivojlanishidagi o‘rni hamda uning erkin va farovon hayot uchun kafolat ekanligi yoritiladi. Konstitutsiya fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, davlat boshqaruvining huquqiy asoslarini mustahkamlash va ijtimoiy adolatni ta‘minlashga qaratilgan. Maqolada Konstitutsiya normalarining ahamiyati, uning amaldagi qo‘llanilishi va ijtimoiy taraqqiyotdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, huquqiy davlat qurish va inson huquqlarini ta‘minlashda Konstitutsiyaning dolzarbligi muhokama etilgan.

Kalit so‘zlar: Konstitutsiya, Erkinlik, Farovon hayot, Huquqiy davlat, Fuqarolik jamiyati, Inson huquqlari, Ijtimoiy adolat, Davlat boshqaruvi, Huquqiy asoslar.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan va 2022-yilda yangilangan bo‘lib, u davlatimizning huquqiy asoslarini belgilovchi muhim hujjatdir. Konstitutsiya mamlakatimizda erkin va farovon hayotni ta‘minlash, ijtimoiy adolatni o‘rnatish hamda huquqiy davlatni qurishda muhim ahamiyatga ega. 2022-yilda qabul qilingan o‘zgartirishlar va qo‘shimchalar Konstitutsiyani zamonaviy ehtiyojlarga moslashtirib, fuqarolar huquqlari va erkinliklarini yanada mustahkamladi. Yangilangan Konstitutsiya 7 bo‘lim va 155 modda orqali davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarini tartibga soluvchi aniq huquqiy asoslarni belgilaydi. Konstitutsiyaning "Inson va uning huquqlari" bo‘limida, masalan, O‘zbekistonning eng asosiy qadriyatlari sifatida inson huquqlari va erkinliklari e‘tirof etilgan. 13-modda O‘zbekiston Respublikasida demokratiya va fuqarolarning huquq va erkinliklarini oliy qadriyat deb belgilaydi. Shu asosda, fuqarolarning huquq va erkinliklari himoya qilinadi va barcha ijtimoiy qatlamlarga teng imkoniyatlar yaratiladi. Konstitutsiya davlat organlari, sud hokimiyati va fuqarolik jamiyatining o‘zaro munosabatlarini tartibga soladi. Xususan, fuqarolarning davlat boshqaruvida bevosita ishtirok etishi, siyosiy erkinliklari va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan chora-tadbirlar ko‘rsatiladi. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 2022-yildagi o‘zgartirishlar bilan yangilangan asoslari, davlat boshqaruvidagi o‘rni, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishdagi rolini chuqur tahlil qilamiz. Shuningdek, yangi Konstitutsiyaning ijtimoiy adolatni ta‘minlash va farovon hayotni yaratishdagi dolzarbligini ko‘rib chiqamiz.

Material va metodlar

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining erkin va farovon hayot uchun kafolat sifatidagi o‘rni tahlil qilindi. Tadqiqotning maqsadi Konstitutsiyaning normativ asoslarini, uning jamiyatdagi roli va amaliyotdagi tatbiqini o‘rganishdan iborat. Tadqiqotda asosiy material sifatida O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, unga kiritilgan oxirgi o‘zgartirishlar va qo‘shimchalar (2022-yil) foydalanildi. Shuningdek, davlat va jamiyat rivojlanishidagi Konstitutsiyaning amaliy ta‘siri haqida mavjud ilmiy adabiyotlar, maqolalar va huquqiy tahlillarni o‘rganish asosiy metod sifatida qo‘llanildi.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar ishlatildi: Normativ-huquqiy tahlil: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining moddalarini va normativ hujjatlarni tahlil qilish, ularda keltirilgan huquqiy asoslar va davlat boshqaruvidagi yondashuvlarni o'rganish. Shu orqali, Konstitutsiyaning fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta'minlashdagi o'rni aniqlanishi maqsad qilingan. Empirik tadqiqot: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi asosida qabul qilingan qonunlar va huquqiy normalarning ijtimoiy amaliyotda qo'llanilishi, fuqaro va davlat o'rtasidagi munosabatlarni real hayotdagi misollar orqali tahlil qilish. Komparativ tahlil: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini boshqa davlatlarning asosiy qonunlari bilan taqqoslash, ayniqsa, inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishda o'zbek modelining xususiyatlarini ko'rsatish. Analitik yondashuv: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining jamiyatdagi ahamiyati, uning davlat boshqaruvi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi roli haqida keng tahlil qilish. Bu metod yordamida Konstitutsiyaning zamonaviy hayotdagi dolzarbligi va o'zgarishlarga javob berish qobiliyati o'rganildi. Sotsiologik so'rovlar va ekspert fikrlari: Konstitutsiyaning fuqarolar huquqlarini ta'minlashdagi o'rni va amaldagi ta'siri haqidagi fikrlarni aniqlash uchun sotsiologik so'rovlar va huquqshunoslar bilan intervyular o'tkazish.

Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar huquqiy va ilmiy tahlil metodlari orqali sinchiklab o'rganilib, maqolada yakuniy xulosalar va tavsiyalar keltirildi.

Natijalar

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 1992-yilda qabul qilingan va 2022-yilda yangilangan. Yangilangan Konstitutsiya davlat va jamiyat hayotida muhim o'rin tutib, fuqarolar huquqlarini yanada kengaytirgan. Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

-Fuqarolar huquqlarini himoya qilishdagi roli. Yangilangan Konstitutsiya fuqarolar huquqlarini yanada kengaytirgan. Fuqarolarning asosiy huquqlari va erkinliklari yanada keng qamrovli va qat'iy himoya qilindi. Bu huquqlarni amalga oshirishda qonuniy kafolatlar taqdim etildi va ularning xavfsizligi mustahkamlandi. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

-Davlat boshqaruvida islohotlarning ta'siri. Yangilangan Konstitutsiyada davlat boshqaruvidagi islohotlar mustahkamlandi. Davlat hokimiyati bo'linishi tamoyili yanada kuchaytirilgan, parlament, ijro etuvchi va sud hokimiyati organlari o'rtasidagi nazorat mexanizmlari yaxshilandi. Bu esa davlat faoliyatini shaffof qilib, fuqarolarning qonuniy huquqlarini himoya qilish imkoniyatlarini oshirdi.

-Inson huquqlari va erkinliklari kafolati. Yangilangan Konstitutsiya inson huquqlari va erkinliklariga bo'lgan yondashuvni kuchaytirdi. Fuqarolarning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy huquqlari yanada kengaytirilib, yuqori darajadagi kafolatlar taqdim etildi. Konstitutsiya fuqarolarni sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilishni ta'minlaydi, bu esa jamiyatda erkinlik va adolatni saqlashda muhim rol o'ynaydi.

-Xalqaro huquq bilan moslik. Yangilangan Konstitutsiya xalqaro huquq normalariga to'liq mos keltirildi. Bu, O'zbekistonni xalqaro miqyosda ishonchli davlat sifatida tanitish va xalqaro huquq doirasida o'z o'rnini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Konstitutsiyaning xalqaro huquqni tan olish va unga amal qilish qoidalari kuchaytirildi.

-Fuqarolik jamiyati va davlat o'rtasidagi munosabatlar. Yangilangan Konstitutsiya fuqarolik jamiyatining rivojlanishini qo'llab-quvvatlashni ta'minladi. Davlat fuqarolar va jamiyatni faol ishtirokiga ruxsat beradigan faoliyatlarni tartibga solishga alohida e'tibor qaratdi. Bu,

fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning huquqlarini yanada mustahkamlaydi.

-Konstitutsiyaning jamiyatda dolzarb ahamiyati. Yangilangan Konstitutsiyaning jamiyatda erkinlik va farovonlikni ta'minlashdagi roli yuqori. Fuqarolarni himoya qilish va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim vosita hisoblanadi. Yangilangan normativlar fuqarolar hayotini farovonlashtirishga yo'naltirilgan asosiy huquqiy kafolatlarni taqdim etmoqda. Tadqiqotdan olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining yangilangan shakli jamiyatdagi erkinliklarni yanada mustahkamlashga yordam berib, fuqarolar huquqlarini samarali himoya qilishga imkon yaratadi. Bu, o'z navbatida, erkin va farovon hayotga erishishda davlatning asosiy kafolati bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil va Muhokama

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 2022-yilgi yangilanishi, davlatning huquqiy asoslarini mustahkamlash va fuqarolarning huquq va erkinliklarini yanada kengaytirish maqsadida amalga oshirildi. Konstitutsiyada amalga oshirilgan o'zgarishlar jamiyatda huquqiy islohotlarning yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu yangilanishlar, shuningdek, xalqaro miqyosda ham O'zbekistonning imidjini yaxshilashga, uning huquqiy tizimini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirishga imkon berdi.

1. Fuqarolar Huquqlari va Erkinliklari. Yangilangan Konstitutsiyada fuqarolar huquqlari va erkinliklariga alohida e'tibor qaratilgan. Davlatning bosh vazifasi – fuqarolarning erkin va farovon hayotini ta'minlashdir. Yangi normativlar fuqarolarning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy huquqlarini himoya qilishga yo'naltirilgan. Xususan, erkinlik va shaxsiy daxlsizlikni ta'minlashga qaratilgan moddalar kuchaytirildi, bu esa fuqarolarni davlat tomonidan tasarruf etish va istibdodga qarshi himoya qilishning muhim kafolatiga aylantirildi. Yangilangan Konstitutsiyada fuqarolarning o'z fikrini erkin ifodalash va to'plamlar tashkil etish huquqi hamda shaxsiy daxlsizlik kafolatlari yanada aniq va mustahkam belgilandi. Bu fuqarolarga o'z huquqlarini samarali tarzda amalga oshirish imkoniyatini beradi va davlat tomonidan ularga qarshi har qanday tajovuzlarni oldini olishga qaratilgan.

2. Demokratik Boshqaruv. Yangilangan Konstitutsiya davlat boshqaruvining demokratik asoslarini yanada mustahkamladi. Hokimiyatning bo'linishi tamoyili – bu demokratik boshqaruvning poydevori sifatida qaraladi. Parlament, ijro etuvchi va sud hokimiyati organlari o'rtasidagi mustahkam nazorat mexanizmlari jamiyatdagi huquqiy tartibni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Bunday tizim davlat organlarining bir-birini tekshirish va muvozanatlashga yordam beradi, shu bilan birga, korrupsiyaning oldini olishda ham samarali vosita hisoblanadi. Bunday o'zgarishlar fuqarolar uchun davlat boshqaruvi shaffof va adolatli bo'lishini ta'minlaydi.

3. Xalqaro Huquq Bilan Moslik. O'zbekiston Konstitutsiyasining 2022-yilgi tahriri xalqaro huquq normalariga to'liq mos keltirildi. Xalqaro konvensiyalar va shartnomalar bilan o'zaro munosabatlarni tartibga solish davlatning tashqi siyosatida ham muhim o'rin tutadi. O'zbekistonning xalqaro huquq bilan uyg'unlashishi, uning global miqyosda huquqiy tizimini mustahkamlashga xizmat qiladi. Xalqaro huquqqa moslik mamlakatning dunyo bilan hamkorlikda ishlash imkoniyatlarini kengaytiradi, xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun sharoit yaratadi va xalqaro miqyosda ishonchli hamkor sifatida tanilishiga imkon beradi.

4. Fuqarolik Jamiyati Va Davlat Munosabatlari. 2022-yilgi yangilanishda fuqarolik jamiyatining rivojlanishi va davlatning fuqarolarga bo'lgan yondashuvi haqida muhim yangiliklar mavjud. Konstitutsiya fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirok etishini yanada kengaytirdi. Bu, o'z navbatida, jamiyatdagi demokratiyaning mustahkamlanishiga olib keladi. Fuqarolar o'zlarining

huquqlari va erkinliklarini himoya qilish uchun samarali vositalarga ega bo'lishi mumkin. Fuqarolar va davlat o'rtasidagi muloqot va hamkorlikni rivojlantirish, jamiyatda huquqiy madaniyatni shakllantirishga olib keladi.

5. Ijtimoiy Barqarorlik va Erkinliklar. Konstitutsiyaning yangi tahriri ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Fuqarolarni himoya qilishning qonuniy kafolatlari va erkinliklarning mustahkamlanishi ijtimoiy tenglikni yaratishga yordam beradi. Erkin va adolatli jamiyatni qurish uchun davlat harakatlari fuqarolarni o'z huquqlarini amalga oshirishda ishonchli va samarali vositalar bilan ta'minlashga yo'naltirilgan. Shuningdek, jamiyatda ijtimoiy tenglik va adolatni ta'minlashda davlatning muhim roli borligini ko'rsatadi.

6. Konstitutsiya va Jamiyatda Dolzarb Ahamiyat. Konstitutsiya davlatning asosiy huquqiy hujjati sifatida jamiyatdagi erkinliklar va farovonlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamiyatda huquqiy ongni shakllantirish va fuqarolarni huquqiy himoya qilish Konstitutsiyaning asosiy vazifalaridan biridir. Bunda, yangilangan Konstitutsiya fuqarolarning jamiyatdagi o'rni va huquqlarini yanada kuchaytirish bilan birga, ijtimoiy barqarorlikni saqlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 2022-yilgi yangilanishi, fuqarolar huquqlarini himoya qilish, demokratik boshqaruv tizimini mustahkamlash va xalqaro huquq bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan asosiy islohotlar kiritildi. Bu islohotlar davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni rivojlantiradi va fuqarolarni erkin, farovon va adolatli hayotga erishish imkoniyatlari bilan ta'minlaydi. Yangilangan Konstitutsiya davlatning huquqiy asoslarini mustahkamlash va fuqarolar huquqlarini kengaytirish borasida katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2022-yilgi tahrir). — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2022.
2. Mirziyoev, Sh. (2021). O'zbekistonning huquqiy tizimini rivojlantirishning zamonaviy yo'llari. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi.
3. Azimov, S. (2020). O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy islohotlari va ularning jamiyatdagi o'rni. Toshkent: O'zbekiston Universiteti nashriyoti.
4. G'ofurov, A. (2020). Fuqarolik jamiyati va davlatning o'zaro munosabatlari. Toshkent: O'zbekiston huquqiy tadqiqotlar instituti.
5. Yuldashev, K. (2019). O'zbekiston Respublikasining xalqaro huquq bilan mosligi va uning ta'siri. Tashkent: "Legal Innovator" nashriyoti.
6. To'laganov, M. (2022). Demokratik boshqaruv tizimining rivojlanishi va huquqiy kafolatlar. Toshkent: Yuridik fakulteti nashriyoti.